

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Válečná strategie Spojených států amerických a Velké
Británie za 2. světové války – střet realismu
a idealismu v podobě W. Churchilla a F. D. Roosevelta**

Plzeň 2020

Marie Sophie Šmídová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Válečná strategie Spojených států amerických a Velké
Británie za 2. světové války – střet realismu
a idealismu v podobě W. Churchilla a F. D. Roosevelta**

Marie Sophie Šmídová

Vedoucí práce:

PhDr. Pavel Hlaváček, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2020

.....

Na tomto místě děkuji PhDr. Pavlu Hlaváčkovi, Ph.D. za odborné vedení práce, věcné připomínky, dobré rady a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Válečná strategie	11
3. Princip sebeurčení	12
4. Realismus	12
5. Idealismus	14
6. Střet idealismu a realismu	15
7. Idealismus v americké zahraniční politice	18
8. Realismus v britské zahraniční politice: národní zájem a mocenská rovnováha	20
9. Konfliktní linie mezi USA a Velkou Británií během druhé světové války .	21
10. Atlantická charta	24
10.1. Setkání v zálivu Argentinia v srpnu 1941	24
10.2. Spory vyplývající z diskuze o jednotlivých bodech Atlantické charty...	25
10.2.1. Kolonialismus a imperialismus	27
10.2.2. Přístup k obchodu a surovinám	29
10.2.3. Mezinárodní spolupráce	30
11. Válečná strategie: spor o otevření druhé fronty.....	31
11.1. Plány na načasování a místo otevření druhé fronty	31
11.2. Příčina sporu v podobě vnímání Sovětského svazu	33
11.3. Teheránská konference 1943.....	36
11.4. Důsledky rozdílného vnímání Sovětského svazu.....	37
12. Závěr	39
13. Seznam pramenů a literatury	41

14.	Resumé.....	46
15.	Přílohy.....	47

1. Úvod

Velká Británie a Spojené státy americké během druhé světové války úzce spolupracovaly, aby porazily tzv. Osu Berlín–Řím–Tokio, kterou představovala koalice tří revizionistických mocností. Ačkoli vojenská aliance mezi Británií a Spojenými státy americkými úspěšně fungovala a na veřejnosti zdánlivě nevykazovala žádné nedostatky, s odstupem času se ukázalo, že mezi oběma státy, a především jejich představiteli, americkým prezidentem Franklinem Delano Rooseveltem a britským ministerským předsedou Winstonem Churchillem, existovaly relativně vážné spory. Mezi autory z řad historiků, životopisců, novinářů a politiků panuje shoda, že rozdíly mezi názory těchto státníků lze chápat jako spory dvou osobností reprezentujících odlišné teoretické školy. Zatímco Roosevelt bývá považován za idealistu, značně ovlivněným americkým vnímáním světa a wilsonismem, Churchill je brán za klasického realistu, jenž vycházel z britské tradice tzv. vestfálského uspořádání a mocenské politiky.

Například americký diplomat Henry Kissinger ve svém díle *Umění diplomacie* několikrát výslovně označil Winstona Churchilla za představitele realismu. Na druhé straně označil F. D. Roosevelta jako jeho idealistický protiklad. Na Kissingera navazují i další autoři, kteří se s jeho názory ztotožňují.

Novinář Spencer Warren (1995) považuje Churchilla za „jasně uvažujícího realistu“, podobně se vyjádřil i autor politických knih a článků R. G. Kaufman (1995). Další autor, jenž zdůrazňuje přítomnost realismu v britské zahraniční politice v období administrativy Winstona Churchilla, je profesor Ian Hall (2006: 177). Hall rovněž zmiňuje britského historika A. J. Toynbeea, podle něhož byl Churchill jedním z mála britských státníků, o kterých můžeme prohlásit, že byli skutečnými realisty (tamtéž: 182).

O Rooseveltovi český novinář David Hertl (2016) prohlašuje, že jako prezident byl uctíván liberály, potažmo idealisty. Podle Kaufmana (1995) jsou idealisté

nejčastěji ti, kteří následují myšlenky amerického prezidenta z období první světové války W. Wilsona, a jelikož je toho názoru, že je F. D. Roosevelt nástupcem Wilsona, můžeme ho proto nazvat idealistou.

Podle Brinkleyho a Hoopese (1997) sice Roosevelt vstoupil do druhé světové války jako idealista, který se inspiruje Wilsonem, na straně druhé však také vstoupil jako zastánce reálpolitiky bez Wilsonových přehnaných iluzí. Jako příklad uvádí, že Roosevelt kladl důraz i na praktickou stránku Společnosti národů. Henry Kissinger (1997: 406) o zahraniční politice Roosevelta tvrdí, že byla ovlivněna několika faktory, a to především přesvědčením o americké výjimečnosti a idealistickým wilsonismem. Současně však říká, že „[v]e světle svých pozdějších činů chtěl Roosevelt spíše naznačit, že bude pokračovat ve wilsonovské tradici, avšak pomocí realističtějších metod“ (tamtéž: 387).

Hlavním cílem bakalářské práce je ukázat, jak se spory mezi idealistou F. D. Rooseveltem a realistou W. Churchillem projevovaly ve válečné strategii v období druhé světové války. Sporů mezi státníky existovalo více. Vzhledem k omezenému rozsahu práce svou pozornost primárně zaměřuji na dvě oblasti.

Za prvé se soustředím na debatu Roosevelta a Churchilla o poválečném uspořádání, v rámci níž při svém prvním oficiálním setkání v srpnu 1941 podepsali dokument s názvem Atlantická charta. Jednalo se o společné poválečné cíle Velké Británie a Spojených států. Zde se vedly spory zejména o platnost klauzule o právu národů na sebeurčení. Idealista Roosevelt byl odpůrcem kolonialismu, a to především toho britského, jelikož s ním měli Američané vlastní zkušenosti. Roosevelt chtěl zaručit svobodu, rovnost a práva národům po celém světě. Britové v čele s Churchillem se proto obávali zásahů do vnitřních záležitostí britského impéria.

Druhou oblastí sporů je společný válečný cíl – tedy poražení nepřítele. Podstatou tohoto cíle je otevření tzv. druhé fronty¹, tj. společného bojiště v západní Evropě proti nacistickému Německu. Churchill doporučoval postupovat na *měkký podbřišek*, tedy do oblasti Balkánu směrem ke střední Evropě, zatímco Roosevelt nakonec prosadil invazi do Normandie². I přesto, že se o druhé frontě diskutovalo od počátku vstupu Američanů do války koncem roku 1941, její vytvoření bylo možné až v roce 1944. Při jednáních o druhé frontě se projevilo odlišné chápání Sovětského svazu, jeho režimu a osobnosti Josifa V. Stalina. Britský ministerský předseda byl daleko skeptičtější než prezident USA v otázce úspěšnosti vzájemné spolupráce a druhou frontu chtěl otevřít na místě, jež by znesnadnilo SSSR šířit komunistický vliv. Přesto, že se politika sovětského vůdce více přibližovala Churchillově reálpolitice³, jednání mezi Stalinem a Rooseveltem byla mnohem intenzivnější a shodnější, za což může pravděpodobně Rooseveltova idealistická představa ve Stalinovu dobrou povahu a jeho roli napravujícího se diktátora a přesvědčení v tom, že Churchillův plán na otevření fronty byl pouhým britským národním zájmem. To dobře dokládá korespondence mezi Rooseveltem, Churchillem a Stalinem nebo konference v Teheránu, kde se všichni jmenovaní státníci v roce 1943 setkali.

Práce je celkem rozčleněna do jednotlivých kapitol. Nejprve je nezbytné definovat základní teoretické pojmy související s obsahem práce. První dvě kapitoly jsou proto věnovány pojmům *válečná strategie* a *sebeurčení*. Následuje část o dvou teoretických přístupech sloužících ke zkoumání mezinárodních vztahů – realismu a idealismu – přičemž je kladen důraz na představení základních znaků, myšlenek a vzorců chování, které jsou pro daný směr typické. Současné jsou tyto myšlenky a vzorce chování představeny na tradici zahraniční politiky USA a Velké Británie, jelikož Churchill i Roosevelt byli tímto faktorem ovlivněni.

¹ První frontou je myšleno bojiště ve východní Evropě na území Sovětského svazu.

² Region ležící v severozápadní Francii.

³ Mocenská politika, založená na národním zájmu.

Uvedením do problematiky druhé světové války následuje praktická část. Desátá kapitola je určena rozboru sporu o bodech Atlantické charty, neboli poválečných cílech se zaměřením na princip sebeurčení a mezinárodní spolupráci. Podrobněji se zabývám body, v nichž se střetávají názory státníků na kolonialismus, obchod a mezinárodní spolupráci. Jedenáctá kapitola je věnována válečné strategii v podobě plánu na otevření druhé fronty, ke které vedly rozhovory mezi Churchillem a Rooseveltem, zahrnující rozdílnou komunikaci se Stalinem. Nejprve je obecně představena druhá fronta. Následně jsou rozebírány rozepře ohledně jejího umístění a důvody, které k tomu Churchilla a Roosevelta vedly se zaměřením na jejich zcela odlišné vnímání Sovětského svazu.

Mezi hlavní zdroje práce patří knihy *Umění diplomacie* a *Uspořádání světa* od zkušeného amerického diplomata a historika Henryho Kissingera, který mimo jiné působil jako poradce pro národní bezpečnost nebo jako ministr zahraničních věcí Spojených států amerických za vlády prezidentů Richarda Nixona a Geralda Forda v letech 1973 až 1977. Neméně důležitým pramenem se staly i osobní záznamy bývalého britského premiéra Winstona Churchilla, shromážděné v knižním vydání *Druhá světová válka*. Nicméně, jedná se o jeho zpětné vzpomínky, a proto může dojít k interpretačnímu posunu. V případě Roosevelta podobné záznamy neexistují, neboť se americký prezident samotného konce války nedožil. Roosevelt zemřel 12. dubna 1945, a proto bylo čerpáno z publikací historiků a životopisců, kteří jeho polické vystupování a rozhodování zaznamenávali. Ve větší míře bylo rovněž čerpáno z řad autorů uznávaných zpravodajských webů a deníků, za něž považuji *The New York Times*, *The Guardian*, *CNN*, *National Geographic* apod. a taktéž z digitálního archivu odborných amerických časopisů *JSTOR*⁴ či databáze vědeckých časopisů pro akademické instituce *EBSCO – Academic Search Ultimate*. Z autorů odborných textů bych jmenovala například profesora německého původu Wolfganga

⁴ Journal Storage

Miedera nebo Winstona Grooma, kteří se detailně zaměřovali na politická jednání Churchilla a Roosevelta.

2. Válečná strategie

V každé válce hraje podstatnou roli válečná strategie, díky níž vzejdou vítězové a poražení. Jak říká pruský generál Carl von Clausewitz, válečná strategie je „užití boje k účelu války“ (1959: 129). Samotné slovo strategie vzniklo ze dvou řeckých pojmů a to *stratos* (armáda) a *agein* (tedy řídit, nebo vést). Strategii lze také chápat jako „umění velet vojsku“ nebo „umění generála“ a zahrnuje řízení pozemních, námořních či vzdušných akcí ozbrojených jednotek (Kratochvíl – Krásný – Zetocha 2008: 10–11). V rámci válečné strategie je podstatné definovat si určitý cíl, k němuž bojové akce povedou. Proto je nezbytné si nejprve vytvořit válečný plán, který musí obsahovat jednotlivé kroky tažení vojsk, což je velmi nesnadný úkol. Strategii je nutné nejprve použít v praxi a až následně stanovit veškeré podmínky, jejichž potřeba vyplyne z daných okolností. Ke správné účinnosti strategie je také potřeba, aby byl válečný kabinet v úzkém kontaktu s vojskem (Clausewitz 1959: 129). Součástí je rovněž kalkulace a koordinace všech prostředků užitých pro úspěch ve válce (Kratochvíl – Krásný – Zetocha 2008: 13). Zkušený Churchill (1993: 646) říká, že „[v]álka je trvalý zápas a musí být vedena den po dni. Nicméně musíme mít plán a cíl, abychom mohli dovést válku do vítězného konce v reálné lhůtě.“ Dále dodává, že se vždy musí počítat s tím, že může dojít ke komplikacím a časovému zdržení (tamtéž: 649)

Kratochvíl (2008: 30) se svými kolegy tvrdí, že politika je mnohdy brána za nejvyšší formu strategie a že vztah mezi strategií a politikou se stává jedním z problémů každé války. Existují dva hlavní přístupy, které tento vztah zkoumají. První říká, že jakmile dojde k rozpoutání války, strategie je v rukou profesionálů, tedy vojáků. Politikům přísluší až mírová jednání. Podle druhého přístupu se válka stává politickým nástrojem. O strategii rozhodují politici a vojáci se soustředí na práci v terénu. V každém případě hraje důležitou roli strategické

myšlení osob, které určují vedení války. Je podstatné, jak daní jedinci vnímají svět a podle jakých zásad přijímají rozhodnutí (tamtéž: 39).

Zjednodušeně řečeno, pojem válečná strategie bych shrnula následně. Jedná se o soubor jednotlivých kroků při válečném konfliktu, přičemž je strategie ovlivněna teoretickou perspektivou mluvčího. Strategie má za cíl „přinutit protivníka, aby se podřídil naší vůli“ (tamtéž: 48).

3. Princip sebeurčení

Sebeurčení lze vysvětlit jako právo určité skupiny lidí (ta může být definována z jazykového, kulturního nebo jiného hlediska) zvolit si vlastní vládu či se vymanit z koloniální nadvlády a dosáhnout nezávislosti nebo vyššího stupně autonomie. V krajním případě to může vést k vytvoření nového suverénního státu. Neexistují ovšem žádné přesné podmínky, které by určovaly, jaké skupiny toto právo mají a jaké nikoli. Prvním skutečným bojem za právo na sebeurčení je považována vzpoura britských kolonií v Severní Americe v 18. století (Unterberger 2002: 461). Podle autorky je princip příliš abstraktní a obecný a „stal se jedním z nejsložitějších problémů, kterým čelí tvůrci politik Spojených států a mezinárodního společenství obecně“ (tamtéž). Proto se i během druhé světové války vedly spory o jeho uplatnění v případě dokumentu zvaném Atlantická charta. Princip sebeurčení představuje základ svobody lidí a svoboda je jeden z hlavních atributů idealistů, jakými byli prezidenti Spojených států Woodrow Wilson i Franklin D. Roosevelt.

4. Realismus

Realismus, stejně jako idealismus, patří mezi základní teoretické směry, které se zabývají vysvětlováním mezinárodních vztahů (MV) a zahraniční politiky. Obě teoretické školy mají hluboké kořeny v minulosti, přestože o nich jako o teoretických směrech začínáme hovořit až v období mezi dvěma světovými válkami.

Za jednoho z prvních předchůdců realistů je považován řecký historik Thúkididés. V jeho díle *Dějiny peloponéské války* z 5. století př. n. l. zkoumal vztahy a vazby mezi řeckými městskými státy Spartou a Athénami. Všimal si něčeho, co bychom dnes mohli nazvat tvorbou aliancí, mocenskou rovnováhou nebo národními zájmy, jež se staly hlavními atributy pozdějších realistů (Waisová 2009: 107). Pro realisty převažuje politika nad morálkou a pravidly. Realismus je jako teorie mezinárodních vztahů spojován především s pojmy stát, boj o přežití a svépomoc (tamtéž: 109). K inspirátorům realismu můžeme také řadit historika a spisovatele Machiavelliho se svým známým dílem *Vladař*. I zde se nachází další základní prvky realistického myšlení a to špatná přirozená lidská povaha, či sobeckost. Podrobněji se tomuto tématu věnuje teoretik Hans Morgenthau, podle něhož je špatná lidská povaha trvalá a neměnná, a který dále tvrdí, že většina lidí bezmezně touží po moci a je ochotna použít jakékoli prostředky k jejímu dosažení (tamtéž: 112). Morgenthau prohlásil, že „[m]ezinárodní politika, stejně jako každá jiná politika, je bojem o moc“ (1948: 13). Dále dodává, že ač už budou politici a státní vůdci usilovat o svobodu, blahobyt nebo bezpečnost obyvatelstva, vždy se nakonec budou řídit mocenskou politikou. Tím, že je zde neustále přítomná touha po moci, konflikty se z realistické perspektivy stávají neodvratnými (Krejčí 2009: 208).

Realisté zastávají názor, že hlavními aktéry mezinárodního systému jsou státy, a ty mají za cíl zajistit si svou existenci. Proto proti sobě navzájem soupeří a panuje mezi nimi neustálé napětí a nepřátelství (Waisová 2009: 29). Stát má právo na použití násilí. Podle realistů se v mezinárodním prostředí pohybují pouze státy a žádná vyšší nadřazená autorita, která by na jednání států dohlížela, proto hovoří o tzv. anarchii mezinárodního systému. V anarchickém systému probíhá mezi státy neustálé soupeření o přežití, přičemž se jedná o hru s nulovým součtem, což znamená, že vítěz bere vše. Nikdy nemohou být uspokojeny všechny strany sporu najednou (tamtéž: 109). Obdobně také Krejčí (2009: 208) uvádí, že podle realistů „by státy nikdy neměly spoléhat pouze na mezinárodní

organizace a mezinárodní právo při obraně národních zájmů a národní bezpečnosti... jestliže všechny státy usilují maximalizovat svojí moc, naděje na mezinárodní mír bude růst, protože vznikne rovnováha moci, zvláště pak pomocí pružných aliancí“. Dalšími klíčovými atributy realistů jsou tak mocenská rovnováha, opomíjení významu mezinárodních organizací a práva a naopak zdůraznění důležitosti aliancí, přičemž v rámci nichž by „loajalita vůči spojencům neměla být nikdy očekávána“ (tamtéž: 208).

Podle realistů není možné dosáhnout trvalé spolupráce na mezinárodní úrovni právě proto, že každý stát je zodpovědný za své vlastní přežití a musí si ho zajistit sám, svépomocí (Payne 2019: 9). A státy nemají jinou možnost, než se snažit o navyšování mocenských kapacit právě kvůli anarchickému prostředí, kde hrozí neustálé konflikty (tamtéž).

5. Idealismus

Idealismus je myšlenkovým přístupem spadajícím pod liberální teorie a bývá jinak také nazýván liberálním idealismem nebo utopickým liberalismem. Směr klade důraz na rozum, mezinárodní právo a instituce. Světovou politiku považují idealisté za hru s nenulovým součtem (Waisová 2009: 120–121). Idealisté tvrdí, že pomocí vzájemné komunikace a spolupráce mohou předejít konfliktům. Přirozená lidská povaha je podle idealistů v zásadě dobrá (Krejčí 2009: 208). O realistické touze po zisku moci hovoří jako o iracionálním přežitku (Barša – Císař 2008: 38).

Idealisté se zaměřují na výzkum spolupráce a integrace. Ona spolupráce a nastolení jasného řádu a pravidel může dopomoci překonat anarchii v mezinárodním prostředí, jež pro idealisty představuje obrovské nebezpečí. Za tímto účelem je ovšem nezbytné, aby se vůdci řídili rozumem a ne sobeckými národními zájmy (Payne 2019: 8).

Norman Angell vydal v roce 1909 knihu s názvem *Velká iluze*, v níž hovoří o tom, že válka nemůže přinést žádný užitek. Klade si otázky, zda k bohatství národa přispívá užití vojenské síly, dobytí území, či zda je pro moderní stát nutné, aby rozšiřoval své hranice. Odpověď na tyto otázky zní ne. Jak se snaží Angell (2012: 15) dokázat, pojem iluze zde představuje mylnou představu politických vůdců, že válka může být v případě vítězství prospěšná. Sám Angell tvrdí, že vést válku s vidinou zisku je nesmyslné a neefektivní.

6. Střet idealismu a realismu

Studium mezinárodních vztahů obecně patřilo ještě ve 20. letech minulého století, kdy byl prezidentem USA Woodrow Wilson, k doméně idealistů. Ovšem poté, co se k moci v Německu dostává kancléř Adolf Hitler a dochází k agresi Japonska v oblasti čínského Mandžuska i k napadení Habeše⁵ Mussoliniho Itálií, mění se vliv těchto dvou teorií. Objevují se vědci, jimiž jsou mimo jiných Nicholas Spykman a John Herz, kteří začínají významně poukazovat na otázky národní bezpečnosti a především vojenské síly (Waisová 2009: 34). Realistický pohled na svět začíná dominovat a vliv meziválečného idealismu je definitivně utlumen vypuknutím války studené.

Idealisté sice uznávali důležitost role států v mezinárodním systému, ale na druhou stranu se oproti realistům mnohem více zabývali rolí nestátních aktérů. Takovými aktéry jsou míněny mezinárodní organizace. Základ světového uspořádání by dle idealistů mělo tvořit mezinárodní právo a spolupráce, organizace by pak měla dohlížet na jejich dodržování. Podle Jacksona a Sørensen (2013: 37) vnímají idealisté mocenskou politiku jako „džungli“, v níž mezi sebou zvířata bojují o holý život a platí zákon, že jen ten nejsilnější přežije. Zatímco mezinárodní organizace působí jako „zoo“, kde zvířata žijí vedle sebe chráněná ploty.

⁵ Oblast dnešní Etiopie.

Předním vyvrcholením těchto idealistických myšlenek bylo vytvoření Společnosti národů v roce 1920. Oficiálně byla činnost organizace ukončena v roce 1946, tedy až po skončení druhé světové války. Avšak vidina spolupráce a mírového řešení sporů, jak si to idealisté představovali, byla zničena hned na počátku několika faktory. K nefunkčnosti Společnosti národů velkou měrou přispělo, že se Spojené státy nikdy nestaly jejím členem, a to i přes fakt, že organizace vzešla z jejich iniciativy⁶. Nelze ovšem s jistotou tvrdit, že by Společnost národů v čele s USA zabránila nástupu Adolfa Hitlera k moci a následné válce (Brinkley – Hoopes 1997). I tato skutečnost však ovlivnila strategii a samotné zapojení Spojených států do druhé světové války, neboť lze předpokládat, že díky závazkům ve Společnosti by do konfliktu vstoupily dříve, než k tomu skutečně došlo koncem roku 1941.

Idealismus v mezinárodních vztazích na začátku století do vypuknutí první světové války převažoval nad realismem. Jak je to možné? Idealistický směr byl totiž významně zastoupen Wilsonem. Wilson byl v té době v čele nejsilnější země světa, Spojených států amerických. Našel si proto obrovskou podporu a jeho slova měla na světové politické scéně velkou váhu (Jackson – Sørensen 2013: 36). Wilson své idealistické myšlenky projevil například ve *Čtrnácti bodech* neboli programu na mezinárodní uspořádání z roku 1918. Šlo o způsob, jakým se snažil nastolit světový mír. V programu hovoří o veřejné diplomacii, jež má nahradit doposud zavedenou tajnou diplomacii, o svobodné plavbě, snížení zbrojení, sebeurčení národů nebo vytvoření všeobecného sdružení národů v podobě mezinárodní organizace Společnosti národů, čímž vznikne kolektivní bezpečnost (Česká televize, nedatováno).

Na úrovni teoretické nazýváme idealistické myšlenky prezidenta Wilsona jako tzv. wilsonismus. Lze ho shrnout následovně. Jedná se o přesvědčení, že k zajištění míru přispěje vytvoření mezinárodní instituce, založené na rozumu

⁶ Konkrétně se jednalo o jeden z tzv. Čtrnácti bodů prezidenta a jednoho z předních představitelů idealismu W. Wilsona.

a dalších liberálních hodnotách, která stanoví pravidla a závazky platné pro všechny její členy – státy. Tím dojde k potlačení agrese států i válek. Wilson se nechal pravděpodobně inspirovat myšlenkami Immanuela Kanta (Jackson – Sørensen 2013: 37). Podle Kaufmana jsou idealisté rovněž nejčastěji ti, kteří následují myšlenky W. Wilsona, tudíž by mezinárodní systém měl být postaven na faktorech, jimiž jsou kolektivní bezpečnost, mezinárodní právo a demokratizace (1995). Realisté jsou naopak ti, kdo odmítají ideje tzv. wilsonismu. Oproti utopismu, jak idealismus často nazývají, tvrdí, že mezinárodní systém je třeba postavit na konkrétních národních zájmech jednotlivých států bez jakéhokoli odkazování se na morální hodnoty nebo ideologické principy (tamtéž).

Idealisté se snažili o šíření demokracie a věřili, že domácí a zahraniční politiky států tvoří jeden celek. Nelze je proto vnímat odděleně. S tímto tvrzením úzce souvisí koncept teorie demokratického míru, který bývá nejčastěji spojován se jménem filozofa Immanuela Kanta. Kant byl tím, kdo prohlásil, že stát je *morální osobnost* (Wilkins 2007: 147). Snažil se hájit jak lidská práva, tak nezasahování do suverenity států. Jediným ospravedlnitelným důvodem pro vměšování se do záležitostí cizích států by bylo hrubé potlačování práv a svobody občanů (tamtéž: 152). Netvrdil, že trvalý světový mír je možný, nicméně je třeba se o něj alespoň pokusit (tamtéž: 147–148). Wilkins (2007: 150) také poukazuje na myšlenku, podobně jako Angell, že vzájemná spolupráce a propojování vazeb je pro státy levnější a výhodnější než touha po moci a území. Podle teorie demokratického míru spolu demokratické státy neválčí, potažmo odmítají použití ozbrojené síly. Řídí se demokratickými principy (svoboda, dělba moci, dodržování lidských práv) a podporují proces rozšiřování demokracie ve světě. Jsou toho názoru, že pokud by všechny státy byly demokratické, mezistátní konflikty by vymizely. Někteří kritici by mohli namítat, že demokracie spolu sice neválčí, ale vedou souboje s nedemokraciemi a navíc, procesem demokratizace, jenž lze také považovat za intervencionistickou politiku, může paradoxně dojít ke zvýšení

konfliktního potenciálu (Waisová 2009: 123–124). Krejčí (2009: 208) doplňuje Kanta a uvádí, že idealisté věří v mír zajištěný demokracií a sebeurčením uvnitř každého státu.

Zatímco idealisté považují za ústřední bod politiky spravedlnost utvářenou rozumem, realisté zdůrazňují moc, která je zajišťována vojenskou silou (Barša 2007: 32). „S ohledem na pojetí politického jednání jsou idealisty ti, kteří věří v možnost rozumné domluvy, a realisty ti, kdo považují za nezbytné silové donucení“ (Barša – Císař 2008: 14). Neznamena to ale, že by se idealisté konfliktům vyhýbali nebo by do nich nezasahovali. V obou světových válkách to byli právě idealisté, kteří zavlekli Spojené státy do bojů. Rozdíl je nicméně v tom, jak budou příčiny vstupu do války ospravedlňovat. Realista bude příčiny zdůvodňovat fakty, idealista bude skutečné důvody zaobalovat do morálních hesel a ideálů.

Realisté nesouhlasí s lpěním idealistů na morálce, normách a pravidlech (Waisová 2009: 29). Jinými slovy, realisté popisují svět, jaký skutečně je – idealisté jaký by svět měl být. Carr ve svém díle *The Twenty Year's Crisis* tvrdí, že idealisté se mýlí, když věří, že teorie vytváří praxi. Podle Carra je tomu přesně naopak – z politické reality a událostí vyvozujeme teorie (Carr 1946: 63) I proto je idealismus mnohými realisty často považován za utopický. Takovým příkladem může být i vzájemný vztah mezi bývalými americkými prezidenty Theodorem Rooseveltem a Woodrowem Wilsonem. Roosevelt, který se svým myšlením a konáním více přibližoval realismu, se vizím idealistického Wilsona vysmíval a ironicky poznamenával, že věřit ve vznešené zásady a ctnost je cestou do pekel (Kissinger 1997: 40–41).

7. Idealismus v americké zahraniční politice

Politika F. D. Roosevelta byla ovlivněna historickým vývojem Spojených států, jejich představiteli a myšlenkami postavenými na idealistických základech. Ačkoli Spojené státy rozšiřovaly od svého vzniku roku 1776 území napříč

americkým kontinentem, odmítaly imperialistickou politiku⁷. Svou úlohu, šířit ve světě principy svobody a demokracie, definovaly jako předurčenou. Zároveň Amerika odmítala, že by ve své politice jednala v rámci národního zájmu či touze po moci (Kissinger 2016: 241).

Jak tvrdil i bývalý americký prezident Thomas Jefferson: „Amerika je říší svobody“ (tamtéž: 243). Podle něj se USA nikdy neuchylovaly k utlačování a dobývání jiných národů na rozdíl od evropských mocností, a to včetně Velké Británie. Jefferson si představoval, že demokracie bude rozšířena po celém světě (tamtéž: 244).

Jak Kissinger a další autoři (viz Kaufman 1995) tvrdí, F. D. Roosevelt je jedním z nástupců Woodrowa Wilsona a jeho myšlenek, označovaných jako wilsonismus. Wilson byl tím, kdo si plně uvědomoval *americké poslání* a převedl tyto idealistické vize do politické praxe. Do první světové války vstupoval ve jménu morálky, nikoli strategické geopolitiky, kterou by se pravděpodobně řídil jeho předchůdce Theodore Roosevelt (tamtéž: 263). Už při první světové válce se evropské mocnosti s nechutí podrobovaly vizím Spojených států, neboť jejich účast v konfliktu byla nezbytná pro dosažení vítězství (tamtéž: 264). Stejná paralela se opakuje i o dvacet let později, kdy to byla Rooseveltova rozhodnutí, jimž se musel Churchill podrobit.

Primárním cílem USA je podle Wilsona šíření demokracie, které je založeno na principu sebeurčení národů (tamtéž: 267). Ve druhé světové válce se Spojené státy nakonec opět řídily Wilsonovou idealistickou vizí mezinárodního uspořádání tj. dodržování pravidel, důraz na morálku a demokracii, spolupráci a otevřenou diplomacii (tamtéž). Lze konstatovat, že politika F. D. Roosevelta se opírala o výše uvedené principy Woodrowa Wilsona. Autoři Brinkley a Hoopes (1997) trvají na tvrzení, že myšlenky (hovoří přesněji o duši) Wilsona jsou

⁷ Politika státu založená na rozšiřování moci, dobývání a expanzi.

přítomny v každém kroku americké zahraniční politiky i během druhé světové války.

8. Realismus v britské zahraniční politice: národní zájem a mocenská rovnováha

Starý kontinent a zvláště jeho střední a západní část byly vždy roztrženy a oblast se nikdy nepodařilo zcela centralizovat. Ve fragmentované Evropě docházelo neustále k vzájemnému soupeření menších územních celků, později suverénních států o moc a vliv. Velká Británie, potažmo Anglie do roku 1707, se stejně jako další země rozhodla uchýlit k principu zvanému *raison d'état*. Jedná se o princip národního zájmu vznikající ve Francii v první polovině 17. století, kdy se prvním ministrem Francie stal kardinál Richelieu. Tento koncept říká, že k dosažení blaha vlastního státu je možné užít jakékoli prostředky. Národní zájem tak nahrazuje středověkou koncepcí univerzální mravnosti a státy začínají jednat ve své zahraniční politice čistě ve svůj prospěch. S národním zájmem současně vzniká koncept mocenské rovnováhy, v rámci něhož se každý stát snaží posilovat vlastní mocenské kapacity a naopak zamezit růstu moci ostatních států. Za tímto účelem dochází k tvorbě krátkodobých aliancí, jež vyváží a pozastaví růst moci jednoho aktéra (Kissinger 1997: 55). Mocnostem nezáleželo na tom, s kým své síly spojí, zda bude daný spojenec vyznávat stejnou víru a hodnoty, či nikoli. A přesně tak jednal i Churchill za druhé světové války, kdy spolupracoval se Sovětským svazem, ačkoli vůči němu necítil jakoukoli sympatii.

Podle Kissingera (1997: 60) úspěch politiky mocenské rovnováhy moci tkví na schopnosti správně odhadnout mocenské vztahy a dodává, že „stanovení mezí moci si vyžaduje směr zkušeností a porozumění a rovněž stálé přizpůsobování situaci“ (tamtéž).

Sama Británie se v průběhu 17. a 18. století spojila s několika státy a vytvořila tzv. Velkou alianci⁸. Díky Britům, již vytvářeli a vedli koalice proti snahám Francouzů o nadvládu, byla poprvé nastolena mocenská rovnováha (tamtéž: 69). Během druhé světové války se situace opakovala, jen místo Francie bylo úhlavním nepřítelem Německo.

Británie měla v Evropě sehrávat trvalou roli *jazýčku mocenské rovnováhy*, proti čemuž se stavěla většina izolacionistické společnosti. Rovnováha moci, již se Churchill snažil v průběhu světové války obnovit, je s britskou zahraniční politikou spjata po staletí. Geoffrey Holmes (1969: 62) tvrdí, že mocenská rovnováha byla původním principem britské politiky a současně bylo britským národním zájmem udržovat v Evropě stabilitu potřebnou pro obchod.

9. Konfliktní linie mezi USA a Velkou Británií během druhé světové války

Druhá světová válka představovala konflikt mezi dvěma aliancemi. Na straně jedné se nacistické Německo pod vedením kancléře Adolfa Hitlera pokoušelo zmocnit Evropy i celého zbytku světa. Hitler našel podporu v Mussoliniho Itálii a Japonsku a v roce 1936 byla zformována tzv. Osa, neboli spojení mocností také známé jako Berlín–Řím–Tokio.

Na straně druhé se v boji proti Ose vytvořila koalice zvaná spojenci, jejíž jádro tvořila Velká Británie, později doplněna o Spojené státy americké a Sovětský svaz. V čele hlavních spojeneckých velmocí v té době stály tři silné osobnosti: britský ministerský předseda Winston Churchill, americký prezident Franklin Delano Roosevelt a sovětský vůdce Josif V. Stalin – tzv. Velká trojka. Společně vedli rozhovory o vytvoření a otevření druhé fronty.

⁸ Ve své době největší aliance vytvořená proti jedné zemi. Skládala se z Anglie, Švédska, Španělska, Savojska, rakouského císaře, Saska, Holandské republiky a měla zamezit snaze Francie o nadvládu.

I přesto, že Churchilla a Roosevelta spojovaly válečné cíle, existovaly mezi nimi jisté rozepře a rozhodně se nejednalo o dva zcela rovnocenné partnery. Churchillova tradiční evropská diplomacie byla potlačována díky závislosti na USA, bez nichž by spojenci ve válce s Německem nemohli dosáhnout vítězství. Churchill byl vždy nucen se rozhodnutím Roosevelta podřídít.

To co Británii a USA limitovalo, byl i fakt, že nevstoupily do války ve stejnou chvíli. Adolf Hitler 23. srpna 1939 podepsal se SSSR dohodu o neútočení, v níž se spolu se Stalinem zavázali, že jeden druhého nenapadne po dobu minimálně deseti let a dohodli se na konzultacích a řešení případných sporů diplomatickou cestou. Součástí dohody byl i tajný dodatek o rozdělení sfér vlivu. 25. srpna 1939, o dva dny později, podepsali Britové smlouvu s Polskem, že pokud bude napadeno, Británie mu přijde na pomoc. To se stalo po útoku Hitlera na Polsko 1. 9. 1939 a Británie vyhlásila Hitlerovi válku. Američané tehdy nepodnikali žádné obranné akce. Jediné, co Evropanům poskytovali, bylo projevení hlubokého soucitu, jak tvrdí Unterbergerová (2002: 468). Kissinger (1997: 393) je ovšem přesvědčen, že Rooseveltovi tehdy nezbývalo nic jiného, než zůstat stranou a odvolat se na zákony o neutralitě, které byly nedávno přijaty americkým Kongresem. Spojeným státům se do války vstupovat nechtělo. Ještě na podzim roku 1940 Roosevelt prohlásil: „Už jsem to řekl dříve, ale řeknu to znovu. Vaši chlupci do žádné zahraniční války nepůjdou“ (Goodwin 1994: 187). I přesto se rozhodl spojencům pomoci v boji proti Německu nemalými finančními i materiálními prostředky.

Postupem času však začalo být čím dál více zřejmé, že se USA do války zapojí, a to na straně spojenců. Zdálo se to jako úloha stvořená právě pro USA – silná země, která rozhodla před dvaceti lety první světovou válku. Jediná otázka, která zůstala nezodpovězena, zněla: kdy k tomu skutečně dojde? Roosevelt prohlásil: „Hitler překročil jakoukoli přijatelnou mravní normu v takové míře, že v boji s ním se zápas o vítězství dobra nad zlem změnil v zápas o holé přežití“

(Kissinger 1997: 397). Postupně se mu podařilo americkou izolacionistickou veřejnost přesvědčit k účasti. V průběhu období mezi květnem 1940 a prosincem 1941 se názor na válku v americké veřejnosti rapidně změnil. Zatímco na počátku 64 % obyvatel odmítalo americkou pomoc Evropě, o osmnáct měsíců později a zároveň před samotným útokem Japonců to jistě odmítalo jen pouhých 32 % (tamtéž: 400).

Ve Velké Británii se v květnu roku 1940 stal novým ministerským předsedou Winston Churchill, jenž nahrazuje Nevilla Chamberlaina. Dělo se tak v době, kdy Hitler započal útok na území Belgie, Nizozemí a Francie. Francie brzy padla a Británie zůstala v boji proti nacistické říši sama. Tři dny po usednutí do premiérského křesla, oslovil Churchill svůj národ se slovy: „Nemohu nabídnout nic než krev, dřinu, slzy a pot. Ptáte se, jaká je naše politika? Odpovím: Vést válku na moři, na souši a ve vzduchu, s celou mocí a ze všech sil... To je naše politika. Ptáte se, jaký je náš cíl? Mohu odpovědět jedním slovem: Vítězství! Vítězství stůj co stůj, vítězství přes všechnu hrůzu, vítězství, ať bude cesta k němu jakkoli dlouhá a trnitá“ (Brož 2001: 173). V Churchillově projevu nevidíme žádné vznešené ideály, či apel na morálku nebo demokracii. Stroze řekl, co jeho národ čeká, tak, jak by to udělal každý realista.

24. května téhož roku navrhl ministr zahraničí lord Halifax Churchillovi, aby vyjednával s Hitlerem, protože jinak bude Británie poražena. Podle Steva Forbese (2014) si Churchill během této debaty počínal se „skvělou předvídavostí a obezřetností“, díky čemuž nakonec zabránil tomu, že by svět ovládlo Německo či Japonsko. Churchill si uvědomoval, že sama Británie nebude schopna Německo porazit. Jak říká Kissinger (1997: 394), ale i National Park Service (2015), Churchill počítal se zapojením USA do války na své straně a odmítl proto jakákoli jednání nebo kapitulaci. I přesto, že Roosevelt svým voličům slíbil, že uchrání Ameriku před válkou, Churchill si byl více méně jistý, že svému slibu nedostojí a po jeho znovuzvolení mu napsal dopis: „Modlil jsem se

za váš úspěch... Vstupujeme do temné fáze toho, co musí nevyhnutelně znamenat zdlouhavou a rozšiřující se válku“ (National Park Service 2015). Odpovědi se Churchill nedočkal.

Jakékoli poslední zbytky zdrženlivosti USA zmizely událostmi ze 7. prosince roku 1941, kdy byla Japonci napadena americká námořní základna Pearl Harbor na Havaji. Roosevelt měl nyní před sebou stejný úkol jako před lety prezident Wilson – zabránit pokračování světové války a nastolit mír. Roosevelt viděl Ameriku za vzor svobody, demokracie a morálky. Mocenskou rovnováhu, premisu realistů a zároveň hlavní cíl Churchilla chtěl zcela zrušit a nahradit mezinárodním společenstvím (Kissinger 1997: 37).

10. Atlantická charta

Ještě než Spojené státy vůbec oficiálně vstoupily do války, stihl Roosevelt společně s Churchillem v srpnu téhož roku vydat tzv. Atlantickou chartu viz Příloha č. 1. Ta představovala soubor určitých společných zásad, kterými se měli jak Britové, tak Američané následující léta řídit, a které znamenaly nový, lepší svět (Churchill 1993: 437).

Jak již bylo řečeno, Británie potřebovala, aby se Spojené státy staly plnohodnotným spojencem ve válce a byla proto ochotna ustupovat jejich požadavkům. Atlantická charta byla vyvrcholením jednoho z požadavků F. D. Roosevelta, totiž definování válečných cílů idealistickým způsobem. Co Atlantická charta skutečně znamená a jak k jejímu vytvoření došlo?

10.1. Setkání v zálivu Argentia v srpnu 1941

F. D. Roosevelt se v srpnu roku 1941 setkal s britským ministerským předsedou Winstonem Churchillem nejprve na americké lodi jménem Augusta, posléze na britském křižníku Prince of Wales v zálivu Argentia u jižního pobřeží kanadského ostrova Newfoundland v době, kdy Spojené státy stále ještě nebyly

součástí války. Jednalo se o první setkání těchto dvou státníků po více než dvaceti letech a Roosevelt byl tím, kdo ho inicioval.

Účelem shledání bylo společné definování válečných cílů. Výsledkem byl plán na vytvoření zcela nového světového řádu, tzv. Atlantická charta, jež obsahovala osm bodů, zásad. Atlantická charta byla vydána 14. srpna 1941. Již 24. září, krátce po zveřejnění, s jejími body a zásadami souhlasily: Jugoslávie, Svobodní Francouzi, Řecko, Polsko, Norsko, státy dnešního Beneluxu⁹, ČSR i Sovětský svaz.

Podle oficiálního webu Organizace spojených národů nebyla Charta oficiálním shrnutím mírových cílů a jednalo se pouze o potvrzení určitých společných principů obou zemí (United Nations nedatováno). Adamcová s Křížovským (2002: 238) o dokumentu tvrdí, že „[j]eho význam spočíval v tom, že deklaroval demokratické zásady, které by měly platit v mezinárodní politice a vymezoval obsah a způsob uplatňování diplomacie během války i v poválečném období.“

V Atlantické chartě Roosevelt s Churchillem rozdělili země na mírumilovné a na agresory. Agresory rozumíme Německo, Japonsko a Itálii, kteří měli být trvale odzbrojeni. První kategorie zemí si mohla uchovat svou vojenskou sílu, ale především Roosevelt doufal, že ji dobrovolně omezí. Základem nového světového řádu se podle Atlantické charty mělo stát sebeurčení národů (Kissinger 1997: 399). Kissinger (tamtéž: 398) prohlásil, že Roosevelt „[c]htěl dosáhnout světového společenství, které by bylo slučitelné s americkými demokratickými a sociálními ideály a které by bylo nejlepší zárukou míru.“

10.2. Spory vyplývající z diskuze o jednotlivých bodech Atlantické charty

Churchill Rooseveltovi 10. srpna 1941 představil svůj návrh na definování společných cílů, jednalo se o pět bodů. Roosevelt následně návrh upravil a jak

⁹ Belgie, Nizozemí, Lucembursko.

říká Churchill (1993: 429), jediná výraznější změna nastala u bodu týkajícího se přístupu k surovinám. Americký prezident koncept následně doplnil o dva body: zajištění bezpečnosti na mořích a oceánech a zřeknutí se síly (tamtéž). Po úpravách mohla konečně nastat debata o tomto dokumentu.

Roosevelt trval na tom, aby cíle obsahovaly platný demokratický systém, volný obchod, svobodu vyznání a především právo na sebeurčení, jež naprosto odpovídají požadavkům idealistů. Churchill s Rooseveltem podle autorů Bercusona a Holgera (2007: 20) nesouhlasil, neboť si byl vědom, že by to mohlo představovat zásahy do britského impéria.

Henry Kissinger (2016: 277) zastával názor, že by idealista, americký prezident Wilson, patrně se všemi osmi zásadami souhlasil, zatímco téměř každý britský předseda by minimálně některým z nich odporoval. To, že Atlantická charta pochází původně z Rooseveltových idejí, potvrzuje i fakt, že jí předcházely tzv. čtyři svobody neboli válečné cíle USA, které vydal v lednu 1941. Ty obsahovaly svobodu projevu, vyznání, svobodu od nedostatku a svobodu od strachu (Kissinger 1997: 397). Atlantickou chartou došlo k rozšíření těchto původních čtyř svobod a poválečné uspořádání v ní bylo uvedeno wilsonovským způsobem, tedy s důrazem na americké demokratické hodnoty. Podoba s Wilsonovými 14 body je zjevná. Mezi body Atlantické charty se dále nachází program mezinárodního odzbrojení, odmítání použití násilí, právo národů na zvolení vlády apod. Podle Kissingera (2016: 277) je jisté, že by Churchill tuto záležitost, jež vzešla z Rooseveltova idealismu, dobrovolně nepodpořil, nicméně nutně potřeboval Spojené státy na své straně v boji proti nacistickému Německu. Byl si vědom, že mu nezbývá nic jiného než americkým požadavkům ustoupit. Britské ministerstvo zahraničí pohlíželo na dokument pouze jako na „velkolepou formulaci nepřiliš jasných amerických stanovisek“ (Bercuson – Holger 2007: 35).

„Atlantická charta se ani jednou nezmínila o nové mocenské rovnováze“ (Kissinger 1997: 399), což ukázalo, jak moc je Velká Británie v čele s Churchillem v podřadném postavení vůči svému americkému partnerovi. Roosevelt se o mocenské rovnováze vyjadřoval v záporném smyslu. Churchill se ale domníval, že nová mocenská rovnováha, o níž velmi usiloval, bude nastolena už jen tím, že se USA přidají ve válce na jeho stranu, a s Chartou souhlasil (tamtéž: 398–399). Nicméně, přesto přese všechno Churchill tvrdí, že Atlantickou chartu stvořil více méně on svými slovy (Churchill 1993: 429). Ať už se jednalo o slova Churchilla, či nikoli, řídil se americkými požadavky a zásadami, protože Rooseveltova přízeň a spolupráce pro něj byly zásadní.

10.2.1. Kolonialismus a imperialismus

Body dva a tři Atlantické charty viz Příloha č. 1 se týkají kolonialismu a udávají, že Británie a USA:

- nehodlají připustit žádné územní změny, jež neodpovídají svobodně vyjádřeným přáním příslušných národů
- uznávají právo všech národů zvolit si formu vlády, pod níž chtějí žít, a chtějí usilovat o obnovení suverénních práv a vlastní vlády těch, které o ně byly násilně připraveny

Zmíněné dva body se vzájemně prolínají a jasně se u nich objevuje myšlenka, jež odkazuje na Wilsonovo pojetí sebeurčení národů. Principy, o kterých se Churchill s Rooseveltem zmiňují, jsou ovšem příliš abstraktní a obecné, a každý stát, či jedinec je může interpretovat různými způsoby (Unterberger 2002: 368). Historik Louis (1977: 122) s tímto tvrzením souhlasí a dodává, že zásady jsou dvojnásobné, a proto dokument nazývá *Pandořinou skříňkou*.

Roosevelt trval na tom, aby Atlantická charta a její principy platily po celém světě a aby zahrnovaly i koloniální oblasti, čímž by bylo ohroženo britské impérium, neboť Roosevelt nabádal k osvobození národů nejen od fašismu,

nýbrž i od koloniální nadvlády a zdůraznil jejich rovnost (Louis 1977: 121). Podle Louise se princip sebeurčení sám o sobě na počátku nejevil jako zásadní problém. Ovšem po setkání s Rooseveltem Churchill jednoznačně doufal, že tento princip je v Chartě určen národům podmaněným Němci. Třetí článek se Churchill pokoušel doplnit slovy tak, aby právo nebylo platné v rámci Britské říše (tamtéž: 122–123). Prezident USA toto řešení odmítal, s britským kolonialismem chtěl jednou provždy skoncovat (Kissinger 1997: 406). Trval na tom, aby byly všechny kolonie včetně hlavních jako Indie, Egypt, Barma nebo například Palestina osvobozeny a podpořil amerického náměstka ministra zahraničí Sumnera Wellese, jenž prohlásil: „Naše vítězství s sebou musí přinést osvobození všech národů“ a svůj projev uzavřel slovy „věk imperialismu skončil“ (Louis 1977: 155). Roosevelt byl navíc pro zřízení mezinárodního svěreneckého statusu pro všechny bývalé kolonie, jež by neměly nadále patřit upadajícím mocnostem, mezi něž zahrnul i Francii (Kissinger 1997: 418).

Spousta Britů považovala Atlantickou chartu za nástroj, s pomocí něhož se Američané pokoušeli zničit Britskou říši, protože podle nich je říše hřích (Louis 1977: 124). Churchill následně na Rooseveltovy nářky reagoval se zvýšeným hlasem: „Pane prezidente, věřím, že se snažíte odstranit britské impérium, ale přes to přese vše víme, že jste naší jedinou nadějí“ (Brož 2001: 195). Britský koloniální úřad rozhodnutím Roosevelta taktéž opovrhoval. Osamostatnění některých územních jednotek jako Gibraltar, Seychely apod. úředníci odmítali s odůvodněním, že jsou dané části impéria buď příliš malé, nebo strategicky důležité. Území Britské Indie stále ještě ukazovalo na britskou velikost a sotva by se ho chtěli Britové jako své *perly* (cenné kolonie) vzdát. Nicméně, právo na sebeurčení by podle ministra kolonií lorda Moynea měly mít nárok pouze národy, jež by se o sebe byly schopny samy postarat, a americké návrhy taktéž zamítl. Koloniální úřad vydal prohlášení ke sporu ohledně Atlantické charty: „Koloniální říše zahrnuje národy a území mnoha různých typů a se širokou škálou institucí, které se vyvinuly v souladu s konkrétní historií a okolnostmi

každého z nich. Tento vývoj musí pokračovat v souladu s britskými koncepty svobody a spravedlnosti“ (Louis 1977: 129). Britský kabinet dodal, že se jedná o vnitřní záležitost impéria, do níž by Atlantická charta zasahovat neměla a zároveň poukázal narážkou na jedinou americkou kolonii Filipíny (tamtéž: 127–129). Poukazování na Filipíny se však minulo účinkem, protože Spojené státy dostály svým slibům a ihned po skončení války jim udělily nezávislost (Kissinger 1997: 411). Ale jelikož si Churchill nemohl dovolit Roosevelta znepřátelit, hovořil ve veřejných projevech o principu sebeurčení v pozitivním slova smyslu. Podle Louise (1977: 130) to však nemělo mít nic společného s Britskou říší. Británie měla dle Churchillových slov vyslovených před parlamentem zajistit ve svém impériu systém samosprávy, nikoli nezávislost, ani to ovšem Koloniální úřad příliš neuklidnilo. Postupem času se nálady v Británii začaly měnit, situace začínala být neúnosná a po skončení druhé světové války získala většina kolonií nezávislost.

10.2.2. Přístup k obchodu a surovinám

Čtvrtý bod viz Příloha č. 1, v němž se píše, že se USA a Británie:

- s náležitou úctou ke svým existujícím závazkům vynasnaží prosadit, aby se všechny státy, velké nebo malé, vítězné nebo poražené, těšily na celém světě rovnoprávnému přístupu k obchodu a surovinám, jež potřebují pro svou hospodářskou prosperitu

navrhl původně Churchill a došlo v něm k několika úpravám. Roosevelt prosazoval doplnění o slova „bez diskriminace a za rovnoprávných podmínek“ (Churchill 1993: 429). Churchillovi se doplnění o „bez diskriminace“ nezamlouvalo, neboť by to mohlo naznačovat zahrnutí tzv. Ottawských dohod. Ty podepsali Britové v roce 1932 a byli díky nim zvýhodňováni vůči dominiím jako Kanada či Austrálie a koloniím v oblasti obchodu, přičemž šlo hlavně o výši cel. Churchill (1993: 430) argumentuje, že Britové svým koloniím zpřístupnili dovoz surovin, jak jen to bylo možné a že britská vláda bod v této podobě

nepřijme. „Diskriminace“ byla nakonec nahrazena spojením „s náležitou úctou ke svým existujícím závazkům“.

10.2.3. Mezinárodní spolupráce

U osmého bodu viz Příloha č. 1 v němž se Roosevelt s Churchillem zavazují, že:

- jsou přesvědčeni, že všechny státy světa musí z realistických i duchovních důvodů dospět k tomu, aby se zřekly užití síly. Protože žádný budoucí mír nemůže být zachován, bude-li státy, jež hrozí nebo mohou hrozit použitím síly mimo své hranice, i nadále uplatňována pozemní, námořní a letecká výzbroj, jsou přesvědčeni, že je, dokud nebude vytvořen širší a trvalejší systém všeobecné bezpečnosti, nezbytně nutné odzbrojení takových států. Podobně budou podporovat a povzbuzovat všechna další uskutečnitelná opatření, jež mírumilovným národům ulehčí břemeno zbrojení.

nebyl Churchill spokojen z důvodu absence plánu na vytvoření mezinárodní organizace, jež by na mír dohlížela, a proto byl dopsán dodatek: „dokud nebude vytvořen širší a trvalejší systém bezpečnosti“ (Churchill 1993: 431). Hlavním důvodem tohoto Churchillova kroku byla snaha zapojit USA do mezinárodního dění a proto on sám považuje tento bod za realistický (tamtéž: 438).

Podle Adamcové a Křížovského (2002: 239) Charta přispěla k výrazné demokratizaci politiky. Na základě tohoto dokumentu vznikla také Organizace spojených národů. V lednu roku 1942 byla podepsána Deklarace Spojených národů, jeden z požadavků F. D. Roosevelta, jímž opět odkazuje na idealistické myšlenky W. Wilsona. Deklaraci podepsalo 26 zemí (včetně Velké trojky) a v úvodu se zavázaly k přijetí osmi zásad Atlantické charty. Nejen, že se v ní členové zavázali k boji proti státům Osy a k odmítnutí separátního míru, ale také k obraně svobody, nezávislosti, lidských práv, spravedlnosti a podpoře

odzbrojování (tamtéž). Jako by tato slova pocházela přímo z Wilsonových, potažmo Rooseveltových úst.

11. Válečná strategie: spor o otevření druhé fronty

Jak tvrdí Wolfgang Mieder (2006: 3), Roosevelta s Churchillem spojoval především válečný cíl, a to porazit společného nepřítele – nacistické Německo. Smrtící úder měla Hitlerově armádě zasadit tzv. druhá fronta. Jak bylo již řečeno v úvodu práce, jednalo se o otevření nového bojiště prostřednictvím invaze na území západní Evropy, které mělo přispět k definitivní porážce německé armády. K invazi došlo dne 6. června 1944, který je označován jako tzv. Den D (z anglického D-Day). Samotná operace byla vedena americkým generálem Eisenhowerem a dostala název *Overlord*. Spojenecké armády – jež zahrnovaly 29 amerických, britských a kanadských divizí, doplněné o divize Svobodné Francie – se vylodily na pěti plážích v Normandii (Glass 2018). Jednalo se o pláže: Utah, Omaha, Gold, Juno a Sword. Operace zahrnovala přes pět tisíc lodí, jedenáct tisíc letadel a sto padesát tisíc vojáků (CNN 2018). Churchill (1995: 13) napsal, že šlo o „největší obojživelnou operaci v lidské historii“.

11.1. Plány na načasování a místo otevření druhé fronty

O druhé frontě se vedly dlouhé diskuze již od roku 1941 a to především poté, co byl Sovětský svaz napaden Německem v rámci operace zvané *Barbarossa*. Hitler tímto útokem způsobil změny válčících stran i sfér vlivu. Churchill Stalina několikrát varoval, že ho Hitler zradí, po útoku Němců nabídl Stalinovi spojení a vojenskou pomoc, a tak se Sovětský svaz přidal na stranu spojenců (Bercuson – Holger 2007: 17–18).

Churchill (1993: 374 - 375) ve svých pamětech tvrdí, že se pokoušel otevřít frontu na Balkánu již v roce 1941, avšak ani Američané, ani Sověti si nedokázali představit, jak obtížné je vylodění obrovské armády na pobřeží hlídaném nepřítelem. Především Stalin na Churchilla tlačil, aby se Britové bez ohledu na

vyčerpání a hrozící nebezpečí ihned vylodili na území západní Evropy a založili druhou frontu. V dopisu britskému předsedovi vlády Stalin napsal, že: „[f]ronta v severní Francii by nejen mohla odčerpat Hitlerovy síly z východu, ale zároveň by Hitlerovi znemožnila provést invazi do Velké Británie“ (tamtéž: 379). Churchill (tamtéž: 375) však argumentoval, že v roce 1941 nedisponovala Británie dostatečně velkou armádou a leteckou převahou nad nepřítelem.

Od roku 1942 Roosevelt, společně se Stalinem, naléhal na Churchilla ohledně vytvoření bojiště na západě Evropy, aby ulevili východní frontě a tím Sovětskému svazu od německého tlaku. Roosevelt vyslal v březnu téhož roku do Londýna své zástupce, aby britského ministerského předsedu o nutnosti pomoci Sovětskému svazu přesvědčili (Butler 2016: 272). Churchill se naopak snažil invazi odložit. Disponoval zkušenostmi vojáka a věděl, že přistání na moři je velmi nebezpečné a je proto nutné se na operaci velmi dobře připravit. Ve své knize uvedl, že by vylodění ve Francii v roce 1943 vedlo ke „krvavé porážce prvního řádu“ (Churchill 1993: 650). Bylo nejprve nutné zajistit potřebné vybavení, pečlivě zhodnotit přírodní podmínky francouzských pláží a útok správně načasovat (Glass 2018). Churchill (1993: 648) předpověděl, že invaze bude možná nejdříve na konci roku 1943, spíše se ale přikláněl k roku 1944.

Nejvhodnějším místem pro invazi se podle Churchilla měla stát oblast Balkánu, *měkkého podbřišku* Osy, jak jih Evropy nazval, a dále postupovat od Středozevního moře směrem k Rakousku. Otevřením druhé fronty na Balkáně sledoval jediný cíl – zamezit šíření sovětského vlivu. Stejně tak naléhal na amerického velitele a budoucího prezidenta Eisenhowera, aby po invazi osvobodil střední Evropu (Berlín, Prahu a Vídeň) dříve, než dorazí rudá armáda. Američané oba plány zamítli, neboť si je vykládali jako národní zájmy Velké Británie a nehodlali jen kvůli tomu ztrácet síly (Kissinger 1997: 412).

Američané v čele s Rooseveltem od počátku plánovali vytvoření druhé fronty v západní Evropě, konkrétně ve Francii. Tvrdili, že právě zde donutí Němce

k napadení a definitivní porážce. V květnu roku 1942 se proti americkému návrhu druhé fronty zvedla vlna nevole na britské straně, na niž reagoval podrážděný americký generál George Marshall výhružkou, že se Spojené státy mohou z Evropy stáhnout a zaměřit se na Pacifik. Situaci uklidnil Roosevelt, který generálům na obou stranách připomněl, že společnou prioritou je porazit Hitlera a je třeba se na ni plně soustředit. I přes to, že se americký prezident přikláněl k Churchillově strategii, s vyloďením v jižní Evropě nicméně nesouhlasil (Kissinger 1997: 413). Konečným rozhodnutím bylo otevření druhé fronty v Normandii, které prosazoval Roosevelt. Opět se tak potvrdila silnější role amerického prezidenta.

11.2. Příčina sporu v podobě vnímání Sovětského svazu

Roosevelt, Churchill a Stalin měli odlišné představy a plány, každý byl ovlivněn zkušenostmi a historií své země. Churchill chtěl zrekonstruovat mocenskou rovnováhu a tím vyvážit Sovětský svaz na východě. Roosevelt plánoval systém čtyř policistů, tj. mocností, jež by společně dohlížely na světový mír – mezi nimi i Sovětský svaz. Stalin byl ovlivněn komunistickou ideologií a carstvím, a proto bylo jeho hlavním cílem rozšiřování území směrem na západ. Největší zájem měl o střední Evropu, z níž by vytvořil nárazníkové pásmo na obranu SSSR (Kissinger 1997: 404). Podle Kissingera (tamtéž) považoval Roosevelt za narušitele světového uspořádání Německo, kdežto Churchill i Sovětský svaz. Churchill se od počátku spolupráce *Velké trojky* domníval, že komunistický Sovětský svaz může představovat ještě větší hrozbu než nacistická říše (Worrall 2019). Proto se snažil druhou frontu vytvořit právě na Balkánu, aby Stalinovi znemožnil šířit vliv a získávat území. Roosevelt na naléhání Churchilla na otevření fronty na Balkáně nereagoval. Vůbec si nepřipouštěl myšlenku, že by se novým nepřítelem USA stal SSSR a Churchillovým varováním nenaslouchal (Kissinger 1997: 404).

Fronta, jak ji plánovali Američané, se nacházela daleko od Sovětského svazu, ale také od jižní a střední Evropy, o které Stalin usiloval. Sovětského vůdce současně těšila myšlenka, že by ke střetu s nacistickou armádou došlo v kapitalistické zemi, což by ji zajisté způsobilo škody. Svým partnerům Churchillovi a Rooseveltovi nepodával žádné informace o svých válečných plánech a cílech, nicméně Churchill si jich byl svou prozíravostí jistě vědom (tamtéž: 414).

Churchill se zásadně stavěl proti komunismu, avšak během války byl nucen upřednostnit národní zájem Velké Británie, jímž byla definitivní porážka Německa. Byl ochotný se spojit s kýmkoli, kdo tento cíl sdílel, ať už se jednalo o demokratický stát vyznávající morální zásady a svobodu, či nedemokratický režim utlačující své vlastní obyvatelstvo. Prohlásil: „Každého člověka nebo stát, který bojuje proti nacismu, podpoříme“ (Brož 2001: 190). K SSSR se Churchill vyjádřil slovy: „Musíme společně zabránit nastolení německé hegemonie v Evropě. Přes rozdílnost systémů máme nyní společné zájmy. Osvobodíme Evropu“ (tamtéž: 178). Churchill se Stalinem spolupracoval proto, že potřeboval jeho sílu na své straně. Se sovětským vůdcem komunikoval s určitou rezervovaností a nikdy mu proti Hitlerovi nevyjádřil mravní podporu s náznakem osobních sympatií (Kissinger 1997: 420). V rámci obezřetnosti a hluboké nedůvěry si od něho udržoval určitý odstup (Strašík 2015).

Rooseveltovo vnímání Stalina bylo naopak optimistické, neoficiálně ho nazýval *Strýčkem Joe*. Ačkoli Harriman, americký velvyslanec v SSSR, prezidenta varoval, že Stalin má v úmyslu šířit totalitarismus a tím potlačovat demokracii a svobodu, Roosevelt prohlásil: „Myslím, že když mu dám všechno, co je možné mu dát, a na oplátku nebudu od něj nic chtít, nebude nic anektovat a bude se mnou spolupracovat na vytvoření demokratického a mírového světa“ (Česká televize 2015). Rovněž bývalý velvyslanec Bullitt předkládal svému prezidentovi nezpochybnitelné důkazní materiály o Stalinově porušování dohod a o nepřátelském vztahu k západním zemím a spolu s Charlesem Bohlenem

kritizoval Roosevelta za jeho bezmeznou idealistickou víru ve Stalinovu poctivost a slušnost (Kissinger 2016: 281).

Na jedné straně je otázka, zda byl Roosevelt opravdu zaslepeným idealistou, jenž věřil ve vnitřní dobrotu každého člověka, nebo zda se jednalo jen o promyšlený politický tah. Conrad Black je toho názoru, že osobní vztah Roosevelta se Stalinem lze interpretovat jako prezidentovu vypočítavost. Autor říká, že Roosevelt si byl pravděpodobně vědom, co je Stalin zač, a že musel minimálně tušit, že se jedná o nepřítele, jehož pohled na svět je pravý protiklad pohledu amerického. Získával si ho na svou stranu, aby mu znemožnil dohodu s Hitlerem. Není vyloučeno, že po porážce Německa by se Roosevelt stejným způsobem obrátil proti SSSR (Kissinger 2016: 282). Podle Grooma na tuto otázku správná odpověď neexistuje, jediný, kdo ví, co si prezident o sovětském vůdci myslel a co měl v úmyslu, je pouze on sám (Worrall 2019). S ohledem na Rooseveltovo předčasné úmrtí ještě před koncem druhé světové války lze jen odhadovat, co by následovalo a jakým způsobem by se vztah mezi ním a Stalinem změnil. Churchill také osobně nazval Stalina *Strýčkem Joe*, ale u něj o žádných sympatiích hovořit nemůžeme. Groom (tamtéž) dále říká, že Churchill realisticky konstatoval, že Británie si nemůže dovolit spojence ve formě SSSR odmítnout, ačkoli ví, že se rozhodně nejedná o mírumilovného a spolehlivého aktéra. Za to Američané, hlavně Roosevelt, potřebovali sebe i svůj lid přesvědčit. Museli si v rámci svých zásad a idejí Stalinův Sovětský svaz idealizovat.

Podle Kissingera (1997: 423) nebyl Roosevelt jediným, kdo věřil, že Stalin je ve své podstatě dobrý a čestný muž. Celý americký národ žil v představě, že přirozená povaha každého člověka je v nitru dobrá a neviděli ve Stalinovi bezohledného diktátora. Spojené státy se domnívaly, že se z něj stal příznivec amerických hodnot. Jediné, v čem Američané spatřovali potíže, nebyl Stalin, ale radikální komunističtí stoupenci z řad jeho kolegů (tamtéž: 427).

Prostředky, jimiž Američané disponovali – jako například atomová bomba – neměly být v budoucnu užity na obranu proti sovětskému expanzionismu. Roosevelt nechtěl rovněž v Evropě po porážce Německa ponechat své jednotky. Kissinger (1997: 420) tvrdí, že pokud by Roosevelt tušil o Stalinových špatných úmyslech, zajisté by svou politiku vedl jiným směrem i s možností užití vojenských nástrojů a dodává: „[p]rakticky však neexistují důkazy, že by kdy k tomuto názoru došel anebo že by posuzoval vojenské možnosti Ameriky ve světle možné konfrontace se Sovětským svazem“ (tamtéž).

Roosevelt se pokoušel o navázání důvěrného vztahu se Stalinem. Krátce po vstupu do války si přál osobní, čistě neformální setkání se sovětským vůdcem, dokonce bez přítomnosti Churchilla. Společnost by jim dělal pouze překladatel Harry Hopkins (tamtéž). K této schůzce plánované v Beringově průlivu však nikdy nedošlo. První setkání se uskutečnilo až ke konci roku 1943 v Teheránu.

11.3. Teheránská konference 1943

První setkání *Velké trojky* proběhlo v roce 1943 na konferenci v íránském Teheránu, kde se měla řešit ofensiva proti Německu. Během jednání se Roosevelt stranil svého válečného společníka Churchilla a mnohem intenzivněji komunikoval se Stalinem (Kissinger 2016: 279). Po příjezdu na konferenci odmítl pobyt na britské ambasádě a upřednostnil sovětskou rezidenci, čímž se snažil dát Stalinovi znamení důvěry.

Stalin na konferenci ostře kritizoval své spojence kvůli odkládání druhé fronty a vynutil si ujištění, že bude otevřena v jím preferované Francii do jara 1944 (Kissinger 1997: 421). Na Stalinův návrh na posunutí polských hranic a otázku Pobaltí reagoval Roosevelt ve prospěch sovětského vůdce (tamtéž: 422) Churchill si byl ale jistý, že Stalin nechtěl pouze uznání hranic z roku 1941, nýbrž i politickou kontrolu oblastí mimo ně (tamtéž: 422–24). Byl však bezmocný, protože Británie byla až příliš závislá na vůli amerického prezidenta.

Churchill si uvědomoval, že moc Velké Británie slábne. Mezi Rooseveltem a Stalinem si připadal jako třetí muž, s nímž se nejednalo rovnocenně. Roosevelt si během války uvědomil, že zeměmi, jež by měly v novém světovém pořádku hrát hlavní roli, byly Spojené státy a Sovětský svaz (Mieder 2006: 3). Podle Kissingera (1997: 410) jednal Roosevelt s Churchillem jako s válečným spolubojovníkem, ovšem se Stalinem jako s politickým partnerem. Jak Churchill o konferenci později prohlásil: „Seděl jsem tam s velkým ruským medvědem s roztaženými tlapami po jednom mém boku, a na straně druhé s americkým buvolem. A mezi těmito dvěma seděl ubohý anglický osel, který jediný z nich znal správnou cestu domů“ (Bogdanor 2005).

11.4. Důsledky rozdílného vnímání Sovětského svazu

Churchill musel během války manévrovat mezi idealistou Rooseveltem a komunistou Stalinem. Roosevelt důvěřoval více Stalinovi než Churchillovi, což bylo jeho největší chybou (Kissinger 1997: 409). V debatách se sovětským vůdcem zdůrazňoval Roosevelt potřebu komunikace a vzájemné důvěry. Je ale otázkou, jak velký význam mělo vybudování blízkého vztahu s nevypočitatelným Stalinem, neboť zahrnovalo řadu ústupků a posléze i Stalinovo vítězství v touze po zisku vlivu a území (Kissinger 2016: 278). Po konferenci v Teheránu bylo více méně jasné, že Sovětskému svazu v ovládnutí střední Evropy nikdo nezabrání. Ačkoli by Churchill býval udělal cokoli, aby v tom Stalinovi zabránil a udržel rovnováhu moci, bez podpory Roosevelta to dokázat nemohl.

Idealismus Roosevelta zradil, Stalinovo realistické uvažování a touhu po moci se nepodařilo nijak usměrnit. Winston Churchill Stalina odhadl správně, nevěřil v dobrou přirozenou lidskou povahu a už vůbec ne v případě Stalina jako napravujícího se diktátora (tamtéž), a proto na Roosevelta naléhal s otevřením druhé fronty na území blíže k Sovětskému svazu. Obával se, že v případě vylodění ve Francii dají Stalinovi příliš prostoru a možnost ovládnout střední Evropu. (Kissinger 1997: 412).

Publicista Ferdinand Peroutka o Rooseveltovi prohlásil: „V posledních měsících svého života sám věděl, že cenu, kterou zaplatil za přátelství se Stalinem, zaplatil nadarmo“ (cit. dle Hertl 2016). Český politik Roman Joch shrnul své názory o Rooseveltovi takto: „Správně identifikoval nacismus jako čisté zlo a bojoval proti němu. Nikdy však nenahlédl ekvivalentní zlo komunismu, vůči němuž byl slepý. Miliony lidí osvobodil, ale miliony dalších umožnil opět zotročit“ (cit. dle Hertl 2016).

Rozhodnutí Roosevelta otevřít druhou frontu ve francouzské Normandii a postupovat pouze směrem k Berlínu způsobilo, že SSSR dostal prostor k šíření komunismu a ovládnutí střední Evropy. Teorie Churchilla o další hrozbě v podobě Stalina se tímto potvrdila.

12. Závěr

Cílem bakalářské práce byla analýza dvou sporů mezi americkým prezidentem F. D. Rooseveltem a britským ministerským předsedou Winstonem Churchillem za druhé světové války. Tyto spory lze interpretovat jako střet idealismu a realismu. Přesto, že se jednalo o spojence, jejich rozdílné názory, ovlivněné politickým vývojem obou zemí, se významně promítly do válečné strategie.

Churchillovi, jenž byl ve válce zapojen déle, se podařilo svět zachytit mnohem přesněji než Rooseveltovi. Ten byl částečně zaslepen idealismem a nedokázal předvídat následky svých rozhodnutí a druhé světové války obecně. Roosevelt jasně odmítal tradiční evropskou politiku a ze všeho nejvíce nechtěl pomoci Churchillovi obnovit mocenskou rovnováhu. Chtěl ji nahradit systémem mezinárodního společenství, založeném na spolupráci a komunikaci. Svou zahraniční politikou během války a přístupem k SSSR nicméně přispěl k obnově rovnováhy, přesněji k bipolárnímu systému mezi USA a Sovětským svazem po jejím skončení.

V obou vzájemných sporech svá rozhodnutí vždy prosadil americký prezident. Jednalo se jak o závěrečnou podobu Atlantické charty, tak o místo otevření druhé fronty. V případě Atlantické charty se mu podařilo prosadit princip sebeurčení. Invaze na evropský kontinent proběhla ve Francii, nikoli na Balkánu, jak prosazoval Churchill.

Atlantická charta je považována za idealistický dokument, na základě něhož Roosevelt později založil Organizaci spojených národů. Rooseveltova vize o spolupráci se Sovětským svazem, potažmo Josifem V. Stalinem, byla příliš optimistická. Na rozdíl od Churchilla si nepřipouštěl, že by Sovětský svaz mohl představovat jakoukoliv hrozbu. Churchill se od začátku domníval, že hlavním cílem Sovětského svazu bylo šíření komunismu a ovládnutí střední Evropy.

Winston Groom na otázku, zda nás tak velké postavy, jimiž byly Churchill s Rooseveltem mohou v dnešní době něčím inspirovat odpovídá: „Byli to velmi silní vůdci, ale byli to také jen lidé. Díváme se na ně nyní jako na obry v historickém světle reflektorů. Myslím si, že na Churchilla bylo ve své době pohlíženo jako na obra. Američané byli ohledně Roosevelta více ambivalentní, jelikož byl u moci velmi dlouhou dobu“ (Worrall 2019).

13. Seznam pramenů a literatury

ADAMCOVÁ, Karolína – KŘÍŽOVSKÝ, Ladislav (2002). *Stručné dějiny diplomacie* (Praha: C. H. Beck).

ANGELL, Norman (2012). *The Great Illusion* (New York: The Knickerbocker Press).

BARŠA, Pavel (2007). *Síla a rozum: Spor realismu a idealismu v moderním politickém myšlení* (Praha: Filosofia).

BARŠA, Pavel – CÍSAŘ, Ondřej (2008). *Anarchie a řád ve světové politice* (Praha: Portál).

BERCUSON, David – HOLGER, Herwig (2007). *Vánoce ve Washingtonu. Tajná schůzka mezi Rooseveltem a Churchillem, která změnila svět* (Praha: BB/art s. r. o.)

BOGDANOR, Vernon (2005). Why Churchill saw himself as a failure. *The Guardian*. 23. 1. 2005 (<https://www.theguardian.com/world/2005/jan/23/eu.past>, 9. 3. 2020).

BRINKLEY, Douglas – HOOPES, Townsend (1997). FDR and the Creation of the U.N. *The New York Times* (<https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/books/first/h/hoopes-fdr.html>, 17. 2. 2020).

BROŽ, Ivan (2001). *Vůdcové* (Praha: Olympia).

BUTLER, Susan (2016). *Roosevelt & Stalin: Portrét partnerství* (Brno: Nakladatelství JOTA s. r. o.)

CARR, Edward Hallett (1946). *The Twenty Years' Crisis 1919-1939* (London: MACMILLAN & CO. LTD).

CHURCHILL, Winston (1993). *Druhá světová válka, 3. díl: Velká aliance* (Praha: Lidové noviny).

CHURCHILL, Winston (1995). *Druhá světová válka, 6. díl: Triumf a tragédie* (Praha: Lidové noviny).

CLAUSEWITZ, Carl von (1959). *O válce* (Praha: Naše vojsko).

CNN (2018). *World War II Fast Facts*. 2. 9. 2018 (<https://edition.cnn.com/2013/07/09/world/world-war-ii-fast-facts/index.html>, 10. 4. 2020).

Česká televize (2015). Franklin Delano Roosevelt: Čelil Hitlerovi i Stalinovi. 12. 4. 2015 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1519354-franklin-delano-roosevelt-celil-hitlerovi-i-stalinovi>, 9. 3. 2020).

Česká televize (nedatováno). *14 bodů prezidenta Woodrowa Wilsona* (<https://www.ceskatelevize.cz/porady/12171880957-dnes-pred-100-lety/0/60869-14-bodu-prezidenta-woodrowa-wilsona/>, 11. 2. 2020).

FORBES, Steve (2014). The Man Who Saved Western Civilization – And How He Did It. *Forbes*. 30. 9. 2014 (<https://www.forbes.com/sites/steveforbes/2014/09/30/what-we-owe-churchill/#665bc0c0e71f>, 5. 3. 2020).

GALATÍK, Vlastimil – KRÁSNÝ, Antonín – ZETOCHA, Karel eds. (2008). *Vojenská strategie* (Praha: Ministerstvo obrany ČR).

GLASS, Andrew (2018). FDR and Churchill plan D-Day invasion, May 19, 1943. *Politico* 19. 5. 2018 (<https://www.politico.com/story/2018/05/19/fdr-and-churchill-plan-d-day-invasion-may-19-1943-592117>, 18. 3. 2020).

GOODWIN, Doris K. (1994). *No Ordinary Time: Franklin & Eleanor Roosevelt: The Home Front in World War II* (New York: SIMON & SCHUSTER PAPERBACKS).

HALL, Ian (2006). Power Politics and Appeasement: Political Realism in British International Thought, c. 1935–1955. *British Journal of Politics & International Relations* 8 (2), s. 174–192.

HERTL, David (2016). Franklin Delano Roosevelt: Miliony nechal osvobodit, miliony zotročil. *Český rozhlas*. 10. 11. 2016 (<https://plus.rozhlas.cz/franklin-delano-roosevelt-miliony-osvobodil-miliony-nechal-zotrocit-6512157>, 9. 3. 2020).

HOLMES, Geoffrey eds. (1969). *Britain After the Revolution 1698–1714* (London: Macmillan).

JACKSON, Robert – SØRENSEN, Georg (2013). *Introduction to International Relations* (Oxford University Press).

KAUFMAN, Robert G. (1995). E. H. Carr, Winston Churchill, Reinhold Niebuhr, and US: The case for principled, prudential, democratic realism. *Security Studies* 24. 12. 2007(<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09636419508429270?journalCode=fsst20>, 9. 3. 2020), s. 314–353.

KISSINGER, Henry (1997). *Umění diplomacie* (Praha: Prostor).

KISSINGER, Henry (2016). *Uspořádání světa* (Praha: Prostor).

KREJČÍ, Oskar (2009). *Zahraniční politika USA* (Praha: Professional Publishing).

LOUIS, William Roger (1977). *Imperialism at Bay, 1941–1945: The United States and the Decolonization of the British Empire* (Oxford: Clarendon Press).

MIEDER, Wolfgang (2006). "We Are All in the Same Boat Now": Proverbial Rhetoric in the Churchill-Roosevelt Correspondence. *International Journal of English Studies* 6 (1), s. 1–26.

MORGENTHAU, Hans (1948). *Politics among Nations. The Struggle for Power and Peace* (New York: Alfred A. Knopf).

National Park Service (2015). *Roosevelt and Churchill: A Friendship That Saved The World*. 17. 11. 2015 (<https://www.nps.gov/articles/fdrww2.htm>, 30. 3. 2020).

PAYNE, Keith B. (2019). Realism, Idealism, Deterrence, and Disarmament. *Strategic Studies Quarterly* 13 (3), s. 7–37.

STRAŠÍK, Lukáš (2015). Rozděl a panuj: Od Jaltské konference uplynulo 70 let. *Česká televize*. 5. 2. 2015 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1499948-rozdel-a-panuj-od-jaltske-konference-uplynulo-70-let>, 4. 3. 2020).

United Nations (nedatováno). *1941: The Atlantic Charter* (<https://www.un.org/en/sections/history-united-nations-charter/1941-atlantic-charter/index.html>, 28. 3. 2020).

UNTERBERGER, Betty Miller (2002). Self-determination. In: DECONDE, Alexander eds., *Encyclopedia of American Foreign Policy* (New York: Charles Scribner's Sons), s. 461–481.

WAISOVÁ, Šárka (2009). *Úvod do studia mezinárodních vztahů* (Plzeň: Aleš Čeněk).

WARREN, Spencer (1995). Churchill's Realism: Reflections on the Fulton Speech. *The National Interest*. 1. 12. 1995 (<https://nationalinterest.org/article/churchills-realism-reflections-on-the-fulton-speech-568>, 4. 3. 2020).

WILKINS, Burleigh (2007). Kant on International Relations. *The Journal of Ethics* 11 (2), s. 147–159.

WORRALL, Simon (2019). The inside story of how three unlikely allies won World War II: Suspicious and distrustful, Roosevelt, Churchill, and Stalin still had to work together. *National Geographic* 11. 1. 2019 (<https://www.nationalgeographic.com/culture/2019/01/allies-roosevelt-churchill-stalin-won-world-war-II/>, 19. 3. 2020).

14. Résumé

This bachelor thesis describes the discrepancies between two allies during the World War II. That is, the American president Franklin Delano Roosevelt and the British Prime Minister Winston Churchill. Each of them represented a different theoretical school of international relations. While Roosevelt is considered a representant of idealism, then Churchill of realism.

This work itself is focused on two specific disagreements : the first concerns the plan to the post-war disposals through the Atlantic Charter. These were general principles issued by these statesmen in 1941. The second dispute was about opening the Second Front (western battlefield against Germany). Here the different perceptions of the Soviet Union and Joseph V. Stalin manifested themselves between these two statesmen.

The thesis is divided into two parts. In the first theoretical part, the concepts of war strategy and self-determination are explained. It is followed by an introduction to the basic features of idealism and realism and their projection into US and UK foreign policy. In the second part of the thesis, theoretical concepts are translated into practice. First the points of the Atlantic Charter are analyzed with an emphasis on the principle of self-determination and international cooperation. Then, the following is an analysis of the plan to open the Second Western Front. Churchill insisted in the creation of a front in the Balkans, closer to the Soviet Union, to prevent the spread of comunism in Central Europe. However, Roosevelt eventually enforced the invasion of French Normandy. While Churchill did not trust Stalin and kept a distance from him, Roosevelt tried to establish a close relationship with him. His decision led in the end to the Soviet Union taking control of Central Europe.

15. Přílohy

Příloha č. 1: Konečné znění Atlantické charty

Společná deklarace prezidenta Roosevelta a ministerského předsedy Churchilla

12. srpna 1941

Prezident Spojených států amerických a ministerský předseda pan Churchill zastupující vládu Jeho Veličenstva ve Spojeném království, kteří se spolu sešli, považují za správné zveřejnit určité společné zásady, jimiž se obě jejich země hodlají řídit při určování své politiky a o něž opírají své naděje v lepší budoucnost světa.

- Za prvé jejich země neusilují o žádné zisky, územní ani jiné.
- Za druhé nehodlají připustit žádné územní změny, jež neodpovídají svobodně vyjádřeným přáním příslušných národů.
- Za třetí uznávají právo všech národů zvolit si formu vlády, pod níž chtějí žít, a chtějí usilovat o obnovení suverénních práv a vlastní vlády těch, které o ně byly násilně připraveny.
- Za čtvrté se s náležitou úctou ke svým existujícím závazkům vynasnaží prosadit, aby se všechny státy, velké nebo malé, vítězné nebo poražené, těšily na celém světě rovnoprávnému přístupu k obchodu a surovinám, jež potřebují pro svou hospodářskou prosperitu.
- Za páté si přejí dosáhnout co nejširší spolupráce mezi všemi státy v oblasti ekonomiky s cílem zajistit všem zlepšené pracovní podmínky, hospodářský pokrok a sociální zabezpečení.
- Za šesté doufají, že se po konečném zničení nacistické tyranie podaří nastolit mír, jenž zajistí všem národům prostředky k tomu, aby mohly žít v bezpečí ve svých vlastních hranicích a které poskytnou záruku, že všichni lidé ve všech zemích budou moci prožít svůj život beze strachu a nedostatku.

- Za sedmé takový mír by měl všem lidem umožnit proplouvat bez překážek po širém moři a oceánech.
- Za osmé jsou přesvědčeni, že všechny státy světa musí z realistických i duchovních důvodů dospět k tomu, aby se zřekly užití síly. Protože žádný budoucí mír nemůže být zachován, bude-li státy, jež hrozí nebo mohou hrozit použitím síly mimo své hranice, i nadále uplatňována pozemní, námořní a letecká výzbroj, jsou přesvědčeni, že je, dokud nebude vytvořen širší a trvalejší systém všeobecné bezpečnosti, nezbytně nutné odzbrojení takových států. Podobně budou podporovat a povzbuzovat všechna další uskutečnitelná opatření, jež mírumilovným národům ulehčí břemeno zbrojení.

Zdroj: Churchill 1993: 437–438